

G. Komoróczy Emőke

A misztériumvallásoktól a személyes Isten-kapcsolatig

A vízőzön utáni évezredekben kialakuló *ázsiai* és *közel-keleti* pogány *misztérium-vallások*: az Ízisz-Ozirisz-mítosz, az eleuszi misztika, a tibeti és az egyiptomi halott-kultusz, a görög Orpheusz-misztérium, a meghaló és feltámadó istenek kultusza, amelyre a görög Dyonüosz-vallás is épült, majd a püthagoreizmus, amelynek misztikus szellemisége, a számmisztikára épülő misztériumai, amelyek a platonizmust is táplálták – mind-mind a Teremtett Világ égi-földi *egységének* tudatát voltak hivatottak fenntartani. Követőikben ébren tartották a bizonyosságot, hogy az 'értelmen túli', azaz meg nem ismerhető transzcendens valóság valóban létezik, s irányítóan-alakítóan hat az emberi életviszonyokra – s ezáltal megnyitották az utat a később kialakuló alexandriai, un. pre-keresztény misztika előtt. Az i. u. 3. században élő görög Plótinosz (Platón és Püthagorasz filozófiai rendszerén iskolázódva, de azon – némiképp már a zsidó-keresztény misztika hatására – továbblépve eleven valóságként élte át, hogy Istent szemlélve, a fény-sugárzás elárasztja, betölti egész lényét, s szelleme, emberi akarata összeolvad Isten akaratával. Ennek ellenére, még Plotinósz sem jut el arra a pontra, ahol a szemlélődés átválthatna cselekvésre (azaz: tenni, és nem csupán sejteni kell Isten akaratát – ami a keresztény misztika értelme).

Az i. e. 1. évezred derekán, a 6./5. században – érzékelvén az emberi szellemben végbemenő feltartóztathatatlan átforgalmat – a keleti népeknél a nagy ókori Birodalmakban szinte egyidejűleg léptek fel az ún. Bölcsék, mint a népekből kiemelkedő, kimagasló szellemiségű *szakrális individuumok*. E korszakot *tengely-korszaknak* nevezzük, mert mintha valami „átfordult” volna az egész emberiség látásmódjában: a Bölcsék – felismervén az eredendő *léttörvények* ismeretének, gyakorlásának, megőrzésének fontosságát – népük tanítóiként, szellemi sugalmazóiként megkísérelték újraépíteni a „hidakat” a természeti és a természetfölötti Valóság között (az átjárás 9 formája volt ismert a legősibb időkben, de a „bűnbeeséssel” megszakadtak ezek az összekötő szálak – az emberiség egyre távolabb került az „Isten-uralta” világ eszméjétől). Kínában Lao-Ce, Kung-Ce, Indiában Buddha, Iránban az utolsó Zarathustra, Kis-Ázsiában Hérakleitosz, Egyiptomban az utolsó Toth: Hermész Triszmegosztosz (Hénoch próféta inkarnációja), Itáliában a görög Püthagorasz és az ő filozófiai – zenei – matematikai iskolájának követői; majd az i. e. 4. században a korszak-meghatározó nagy görög filozófus: Platón, aki a maga ideatanával és a lélekelméletével már a kereszténység is hatással volt.

Ezek a Bölcsék – nagy szellemek és szisztematikus gondolkodók – mind-mind spirituális életprogramokat, máig érvényes, eredményes életforma-javaslatokat is kidolgozva, népük útmutatói-irányítói lettek; az egész világon ismerik nevüket, filozófiai rendszerüket, s mindmáig „használható” életmód-tanácsaiból a nyugati civilizáció is sok inspirációt merített. S az a művészeti univerzum, amely e „bölcs” létszemléletről táplálkozott (a nagy Homérosz-i eposzoktól az asszír Gilgames-eposzon és az antik drámaciklusokon [Aiszkhülosz – Szophoklész- Euripidész ma is aktuális drámáin] át egészen a titokzatos távol-keleti bölcsesség-könyvekig) eleven tanulságul közvetíti az ősi léttitkokat és megmásíthatatlan léttörvényeket: az isten(ek) beavatkozása, az isteni-spirituális szférával való kapcsolattartás nélkül széthull mindaz, amit nagy fáradtsággal épít az ember (mint Babel Tornya s egész Babilónia az i. e. 7-6. században). Isten nélkül minden hiábavaló.

E kultuszok, ez a monumentális, örökérvényű művészet mintegy előkészítette a *valódi misztika* (a *személyes* Istennel való kapcsolat-felvétel és az égi-földi világ közötti szakadék átjáróinak helyreállítása) *felvirágzásának* korát (mintegy az i. e. 3-2. sz.). Hermes Trismegisztosz (i. e. 4. sz.) bölcs felismerése a fenti – lenti világ Egységéről („Ami lent van, az ugyanaz, mint ami fent van; és ami fent van, az ugyanaz, mint ami lent van”) ekkorra már közismert igazságnak tűnt; de egyelőre még váratott magára annak a felismerése, hogy a tiszta spirituális Egység-elv nemcsak az emberi életben vagy a többi élőlény, sőt a dolgok világában, hanem a Kozmoszban is működik. A zsidó nép, amely az egyiptomi fogság időszakából magával hozta – Kánaán felé vándorlása közben – több elemét is a misztikának (Mózes „az égő csipkebokor” lángjában magukat a Törvény-táblákat is misztikus módon kapta az ÚRtól, aki aztán kivándorlásukat lángoszlopként vezette; de a nappali fényben felhőkbe burkolózott, hogy ne láthassák alakját, arcát), bizonyos értelemben – prófétái által – közel került ehhez a szemléletmódhoz; csak hogy az írástudók, a farizeusok, jobban ragaszkodtak „a Törvény betűjéhez”, mintsem szelleméhez, így a gnózis térhódítását minden módon akadályozták. A megismerhetetlen Istenség – legyen szó akár az ősi totem-kultuszokról, akár a buddhizmusról vagy az ókori többistenhívő misztérium-vallásokról, akár az Ószövetség Isten-képéről – magasan az emberi világ fölött lebegett; s bár beavatkozott a történelem menetébe, de inkább csak utasított – büntetett. Gyakorta segített is; de párbeszédbe nem elegyedett hívei sokaságával (legfeljebb olykor-olykor a kiválasztottakkal).

Az EGY-Istennel való találkozás, a szeretetben való eggyé-olvadás eszméje: az Isten országába vezető „keskeny ösvény” megtalálásának módja majd csak a kereszténységben bontakozik ki – Jézus, az Istenember önzetlen életáldozatával, amellyel megmutatta Övéinek az Örök Életbe vezető Utat. De ekkor már a *dinamikus vallás* körébe lépünk át, amely a misztikus megtapasztalásra épül. Bergson tehát – elbúcsúzáva a statikus vallási keretektől, amelyek természetesen a népi

vallásosságban mindmáig fennmaradtak (vallási szokások, szertartások, nemzeti feladatok, a közösség (csoport- és egyházzinten) érdekeinek védelme, a közös veszedelmek, akadályok elhárítása, a kísértések [presztizs-szemponatok, hatalmi- és vagyon-éhség] legyőzése stb.) – felmutatja azokat a mozzanatokot, amelyek szükségképpen egy dinamikusabb vallási forma kialakulásához vezettek; és ez csakis (a társadalmilag – industriálisan fejlett) Nyugaton mehetett végbe. A misztika itt mint korigény jelent meg s hódította meg az emberi lelkeket, akik keresték és vágyták az Élethez való másfajta, lelkibb viszonyulást: az életbizalom, az átszellemült, mélyebb ragaszkodás boldogságát, a Szeretet-Isten oltalmazó biztonságát, derűs nyugalmát. „A miszticizmus ritka esszencia, legtöbbször csak híg oldatban található” – de így is átjárta a tömeget az anyagon átlendülő szellemi áramlás. A valódi misztikus kivételes (kiváltságos) ember: valami magasabb rendű dologra vágyik – amit meg is talál, s mások felé is képes közvetíteni: „jelenlétével felragyogtatja és átmelegíti a lelkeket”. „A miszticizmus: részleges egybeesés az életben megnyilvánuló teremtő erő kifejtésével. Ez az erő kifejtés Istentől van; ha nem maga is Isten működése”. „A nagy misztikus az az egyéniség, aki átlépi a fajnak anyagiassága által kijelölt határokat – s ezzel mintha meghosszabbítaná az emberi cselekvés” hatósugarát (i. m. 227–251.).

Bergson ebben az „átvezető” részben Plotinoszt állítja elének, mint a pre-keresztény korszak nagy görög misztikusát: „Megadatott neki, hogy az Ígéret földjét lássa, de nem taposhatta rögét. Elment az önkívületig, amelyben a lélek érzi, vagy érezni véli, hogy *Isten jelenlétében* él, mert fényessége elárasztja; de ennél az állomásnál tovább már nem jutott, hogy megérkezett volna oda, ahol a szemlélődés a cselekvésbe merül, és az *emberi akarat összeolvad az isteni akarattal*”. Vagyis hű maradt a görögség intellektualizmusához. De a *Itávol/keleti* miszticizmus (*brahmanizmus – jainizmus – buddhizmus*) sem fejlődhetett valódi misztikává: életlendületük erőtlen volt vagy gátlást szenvedett. A hinduk és irániak részegítő italokkal éltek („soma”-nak nevezve az „isteni ittasságot” – hasonlóan a görög Dyonüszosz-vallásosságához); s jóga-gyakorlataik is inkább a test karbantartását szolgálták (csak a későbbiekben vezettek intenzívebb szellemi koncentrációhoz). A hindu célja elsősorban az volt, hogy „megmeneküljön az élettől, amely különösen kegyetlen volt hozzá” – s úgy látta: a lemondás (az életakarát kioltása) a megszabadulás egyedül lehetséges eszköze. Tehát több állomáson át, a misztikus fegyelem révén, eljuthat a nirvánába: a vágnak, majd a halál után a karmájának a megszüntetésére (Buddha ifjúkori megvilágosodása: kinyilatkoztatás; a cselekvő szeretet az ő eszmerendszeréből is hiányzik. Ezért nem teljes misztikája. Újabban azonban – épp a kereszténység hatására – India és továbblépett a miszticizmus irányában: Ramakrisna az égő szeretet megtestesítője: a lélek nagyra nyílik az egyetemes szeretet felé.

Az Istennel való *személyes* kapcsolat-keresésünk vallása, a Teremtéskor kapott „istengyermeki” állapotunk helyreállításának forrása tehát egyedül a keresztény misztika, amely részben a judaizmuson belüli *gnózis*ból táplálkozik. A judaisztika kiváló kutatói (többek között Komoróczy Géza, Vermes Géza) szerint feltehetően a Holt-tenger környéki esszénus szekta gondolati konstrukciója áll a háttérben (a XX. sz. derekán megtalált arámi nyelvű Holt-tengeri Tekercsek imái, szövegei ezt látszanak igazolni). Tehát az ATYA, „Gondviselő jó Atyánk” bő 2000 évvel elküldte emberi világunkba egyszerűen Fiát, hogy mint a feláldozott Bárány, visszavezesse Hozzá tévelygő, „tékozló fiait”, s helyreálljon a Teremtés Rendje: a „választott nép” és a pogányok körében egyaránt érvényre jusson a Kinyilatkoztatás. Isten most már minden néppel szövetséget akart kötni, hogy a Szeretettvallás jegyében kiváltsa a világot a BŰN rabságából, s megszülessen Isten Országá az emberek szívében. Evangéliuma (az Örömhír) közvetítője: Jézus, az Emberfia – akinek földi életében teljes elutasításban, iszonyatos szenvedésekben, kínhalálban volt része – betöltötte feladatát: az „isteni üzenetet” továbbadta, hívei, követői elterjesztették azt az egész világon („Tegyetek tanítványommá minden népet!”). Most, a 2. ezredfordulón – átlépve egy (talán teljesen új földtörténeti) korszakba – várjuk-reméljük az emberiség spirituális megújódását // avagy a *János Jelenéseiben* megjövendölt átalakulást: az igazságos ítéletet és az „új ÉG és új Föld” teremtését. Amint azt már a *zsidó próféta*k is megjövendölték (Iz 65, 17; 66, 22; valamint az apokaliptikus szent iratok: a vízözön előtti HÉNOCH Könyve, Ezdrás IV. Könyve). Az új vallás, a kereszténység ezt a „titkos üzenetet” viszi tovább: ennek a múlandó világnak a célja az új teremtés”: Ádám vétkének helyrehozása az Új Ádám – Jézus Krisztus – által (Mt 18, 28; Mk 13, 24; 2Kor 5, 17; Kol 3,10; 2Pt 3, 10–13).

De azt, hogy pontosan mit jelent az „új teremtés” – ők sem árulják el. Feltehetően az ember és a világ „kegyelmi átalakulására” gondoltak – írja Gál Ferenc ferences Atya a *Jelenések Könyve* elemzésében (*agapé* K. 1994; felelős kiadó: Dr. Harmath Károly OFM). „János látomásaiban szellemi képekről van szó, nem kozmikus átalakulásokról” (...) A régi világ a megpróbáltatások, a küzdelem, a kitartás színtere volt, az új világ a hazatalálás élményét hozza”. A Szent Város, az Új Jeruzsálem – az Istennel kötött ’új és örök’ Szövetség jelképe – „jelen esetben az Egyház, megdicsőült állapotában. (...) Bibliai nyelven ui. az egyház egyúttal Krisztus jegyese; s megdicsőült állapotában olyan, mint a Völegényének feldíszített Menyasszony” (Ef 5, 27). „Az égi Trón felől jövő hangnak kinyilatkoztatás jellege van: Ez ISTEN Hajléka („Isten sátra”) az emberek között. Vagyis az vált teljessé, amit a Szent Sátor a pusztai vándorlaskor jelképezett”. Vagyis: Isten vele van népével – teljesedett az Immanuel-gondolat, amit már Iz 7, 14-ben említ („Én Istenük leszek, ők meg az én népem” – hiszen a Sátorban immár együtt vannak zsidók és nem-zsidók: minden népből a Bárány hívei, az Igazak – Isten népe,

egymással megbékélten, a Bárány dicsőségében; s „a Bárány Arcának szemlélése hódolatot és imádatot vált ki bennük..

Gál Ferenc nagyszerű elemzése a Jelenések Könyve utolsó fejezeteiről (22, 6–21) így zárul: „Aki megmossa ruháját a Bárnny vérében, vagyis él az Egyház szentségeivel, az beléphet a mennyei szent városba, és az Élet Fájáról”. Az ítélet viszont kizárja a gonoszokat. Jézus, a megígért Messiás, a fényes hajnalcsillag, meghozza a nappali világosságot; ezért az Egyház ŐT hívja: 'Marana tha!' – 'Jöjj el, Uram!' – ami az Ősegyház liturgiájának (is) része volt (1Kor 16, 22), s „minden időben kifejezte az Egyház reményét és virrasztását”. A misztikusok is mindenkor ezzel a hívással fordultak Jegyesük felé – s a választ is mindenkor megkapták: „IGEN. Hamarosan eljövök. ÁMEN”. S így zárul János Könyve is: „Jöjj el, Uram Jézus. Urunk, Jézus kegyelme legyen minden Szenttel. ÁMEN” (Jn 22, 21).

A keresztény misztika alapja tehát az Istennel való *spirituális egyesülés*: beolvadás az égő SZERETETbe, amely Istentől folyamatosan árad felénk. És ez a legnagyobb boldogság az ember számára. Aki ezt megtapasztalja, az olthatatlanul vágyik ennek az élménynek a megismétlésére (a szentségimádás gyakoriságában); azonban ehhez mégsem elegendő a puszta szemlélődés: az imaélet teljes átadottságára van szükség. Isten szeretet-energiájával az Eucharisziában feltöltődve, nem csupán „felül kell emelkednünk a mindennapi valóság 'sötét' és 'bűnös', a vegetatív életnek, érdekeknek alávetett szintjén”, hanem el kell fogadnunk az Ő akaratát – tennünk kell azt, amit Ő vár és kíván tőlünk: az irgalmasság cselekedeteit (fizikai, testi és lelki, pneumatikus értelemben is). Vagyis meg kell változnunk: kilépve önös EGÓNK szűk börtönéből, másokért, mások javára, a Közösségért, testvéreinkért (családunkért, de azon túl: embertársainkért), magasabb szinten az Egyházért, az emberi világban az Egységért, az Isten Országának megteremtésén való munkálkodásért oda kell szánni életünk. Hogy (újra) Isten Gyermekeivé válhassunk, elfogadva és továbbadva a Gondviselésből áradó szeretet-adományokat – ahogyan Ő azt a Teremtéskor megálmodta, s amiért Egyszülött Fiát feláldozta értünk, megváltásunkért (ezzel lehetőséget nyitva előttünk, hogy individuális énünkől kilépve, univerzális személlyé [egyetemes lélekké] válhassunk).

A keresztény misztika középpontjában természetesen a Jézussal való egyesülés *élménytapasztalata* áll: Ő a Vőlegény, aki Mennyasszonyát (az Ős-Egyházat, majd az abból kinövő Egyetemes keresztény Egyházat és kiválasztott „jegyeseit”, a Szenteket) szeretetével körülöleli, védelmezi – de aki irgalmas Szent Szívével minden ember számára helyet készít az ATYA Házában.

Bergson, fenti művében az EGY- ISTEN hit (s vele a dinamikus vallás) megjelenésének fontos szerepet tulajdonít az emberiség erkölcsi-szellemi fejlődésében. Dr. Szabó Ferenc SJ a könyvhöz írt *Utószavában* azt is hangsúlyozza: „A szeretet és a teremtés – a nyitott erkölcs és a dinamikus vallás jellemzői. A szellem

felé tartó fejlődés mozgatói a nagy személyiségek, elsősorban a misztikusok (akik szembeszegülnek a zárt erkölcs és a statikus vallás anyaghoz-kötöttségével, amely „a determinizmusok hálójába” fogja a személyiséget). A misztika által viszont a személy „a szeretet teremtő energiájának hatására belép a felfelé ívelő fejlődésfolyamat tartamába (durée)” – s így megnyílik előtte a halhatatlanság lehetősége: a lélek „egybeolvad az egyetemes Akarattal”: ISTENnel, s „a legmagasabb fokon szabad személlyé válik a szabadság és a szeretet teremtő ereje által”. „A misztikusok ezáltal megszabadulnak a Hatalomnak felfogott Istenség képétől; életlendületük forrása a Szeretet hívása”. Ezért „a misztikusok belső fejlődése Istenről tanúskodik, aki élő valóság, tevékenység és szabadság” A nyitott erkölcs és a dinamikus vallás a hősökben, a keresztény misztikusokban testesül meg a legtisztábban: ők adjutores Dei – Isten segítő társai; ugyanakkor teremtők, mint Isten”.

Bergson így írja le az Istennel való misztikus egyesülés extatikus boldogságát: „A mélységeiben megrendített lélek, amikor az áramlás már-már elragadja, nem forog többé önmaga körül, egy pillanatra kisiklik az örvényből, amely azt akarja, hogy a faj és az egyén körforgásszerűen föltételezze egymást. Megáll, mintha hívó hangot hallana. Aztán vitetni engedi magát, egyenesen előre. Nem veszi észre a mozgató erőt, de érzi, vagy szimbolikus látomással kitalálja annak meghatározhatatlan jelenlétét. És akkor jön az öröm végtelensége, a mindent elárasztó önkívület, a reáboruló elragadtatás: Isten itt van, és a Lélek Benne. Semmi sem titok többé. Eltűnnek a problémák, elosztanak a sötétségek, teljes a kifényesedés”. De persze ez a tudatállapot csak időleges, mert a tökéletes, a végleges egyesülés (az evilági életben) lehetetlen. Így egy időleges „nyugalmi állapot” áll be: „nincs többé gyökeres elválasztás szerető és szeretett között: Isten itt van, és az öröm határtalan”. Természetesen, ebben az elragadtatott állapotban folyamatosan élni lehetetlen lenne. A személy akarata kívül marad az érzelmi és gondolati Egységen – hiszen belőle indul a cselekvés, s azt is vissza kell(ene) helyeznie Istenbe. „Élete tehát még nem isteni” – így többnyire, átmenetileg, a lélek „sötét éjszakájába” merül (ahogy azt a nagy misztikus, Keresztes Szt. János megfogalmazza), míg újra nem hívja a FÉNY (i. m. 254–256. p).

A cselekvés bizonyos értelemben ideiglenesen elválasztja a misztikus lelket Istentől: visszatéríti önmagához, mindennapi életéhez. Erőt viszont a cselekvéshez, az elkerülhetetlen tevékenységhez csakis Istenből tud meríteni; kitartása, munkabírása a szemlélődésből nyert életerő bőségéből fakad (vagyis Isten cselekszik benne). Ezért az eltávolodottság állapotából ismét szemlélődésre vágyik (ebben rejlik a Szentségimádás titka (is): az Eucharisztia szótlán szemlélése az életerő forrását (újra) felfakasztja bennünk). Bergson szerint ebből a sokszor ismétlődő, körforgásszerű tapasztalatból egy nagyon fontos vonás alakul ki a misztikusban: Istennel szemben szenvedő, az emberekhez való viszonyában viszont cselekvő

attitűdöt ölt (adjutores Del). Paradox módon, ezáltal nem kevélysége, önteltsége, hanem Istennel szembeni alázata nő. Lélekben megújul; életlendülete Szeretelendületté alakul (ami az Élet kvintesszenciája), s ezt a misztikus az egész emberiségre szeretne kiterjeszteni.

Egyébként Bergsonnak ez a felismerése (amely már a *Teremtő Fejlődés* c. korszak- alkotó munkájában (1907; magyarul: 1910) megjelent, egész életét végigkísérte. Műveinek kiváló magyar fordítója és értelmezője, a vele élete végéig kapcsolatot tartó filozófus Dienes Valéria szerint halála előtt (1941) is hangsúlyozta” a Transzcendens – „élő valóság, szabad teremtés, kicsorduló élet, személyes Szeretet”, amely a „teremtő fejlődést” mozgatja. „Isten szeretetenergia és Teremtés, egyetlen mozdulattal. Erről tanúskodnak a nagy keresztény misztikusok, és egészen egyedülálló módon az evangéliumok Krisztusa. Dr. Szabó Ferenc SJ tehát úgy véli: „a helyesen értett bergsoni eszmevilág számos meglátása ma már a keresztény gondolkodás maradandó öröksége” (id. *Utószó*). S most, mikor a XXI. században átléptünk a Szentlélek századába, s egyre erőteljesebben érzékeljük a dinamikus vallási formák megjelenését a lelkeségi mozgalmakban is, különösen fontosnak, eligazítónak véljük Bergson felfogását a *személyes* Istennel való kapcsolatunkról, a misztika újraéledéséről – ha van valami, ami még megmentheti ezt a „romlásnak indult” világot – az csakis az „életlendület”, a változtatni akaró spirituális vallásosság (a metafizikai létdimenzióval való kapcsolódás) lehet.

Bergson felismerései természetesen nem függetlenek a századfordulón kialakult, vele nagyjából egy időben publikáló nagy német pszichológiai iskoláktól (S. Freud, s főként C. G. Jung: *A tudattalan pszichológiájában* elmélyülő, a mélylélektant forradalmasító műveitől); az archetípusokat, álmokat, mitológiai alaphelyzeteket, az individuális és a kollektív tudattalan tartalmait vizsgáló pszichoanalitikus elemzésektől. Hiszen az un. karizmatikus – dinamikus vallási formák éppen a (kollektív és személyes) tudattalanban rejlő Istenkép (újra)éledéséről szólnak. Ha „átdinamizálódna” a vallás a Szeretetben, az a szellemiekben gyökeres átalakulást hozhatna: az ember(iség) csakis így tér(het)ne vissza fokozatosan Istenhez. Bergson úgy látja: a nagy misztikusoknak – a keresztény kolostorok, (a férfi – női) szerzetesrendek „Isten eszközeként” igen komoly feladatokra összpontosítva eredményes „szeretet-szolgálatot” teljesítettek, teljesítenek mindmáig (vö.: i. m.: *Miszticizmus és megújulás* című fejezet; 258–2653.). Ennek az átalakulási folyamatnak az eredményeképp alakultak ki az ezredfordulón a lelkeségi mozgalmak. Lassan az Egyház is nyitottabbá vált (a II. Vatikáni Zsinat óta) a spirituális megújódásra.

„Örülj nagyon, Sionnak leánya, örvendezz, Jeruzsálem leánya! Imé, jön neked a te királyod; igaz és szabadító; szegény és számárháton ülő, azaz nőstény szárnak vehén” – így jövendölik az ószövetségi próféták; és így adják hírül az apostolok is Jézus Jeruzsálemi Bevonulásának dicsőséges történetét (Zakariás 9, 9. –

valamint: íz 62, 11–12; Máté 21, 1–11; Márk 11, 1–10; Lukács 19, 29–40; János 12, 12–16). Virágvasárnap diadalünnepe azonban valójában a gyásznapok közeledtének első jele volt. Zakariás, mint tudjuk, az utolsó zsidó próféta, Keresztelő János édesapja volt; maga is papi próféta, akinek templomában nevelkedett Szűz Mária, Isten Anyja. Jóslata tehát „Isten Szolgájának” közeli érkezését jelezte; aki „a pogányoknak világossága, Izraelnek üdve lesz”; mert „Isten megváltja népét, amint megígérte és megbocsátja annak vétkeit, tiszta kegyelemből” (Ézsaiás Könyve, 42–43). A próféták pontos és hiteles jövendölései szóról szóra beteljesedtek: a Messiás megérkezett, de senki nem ismerte fel, hogy Ő a megváltó – így színrelépését, titokzatos csodáit, tanításait gyanú és elutasítás fogadta; a farizeusok, akik betű szerint értelmezték a Tórát, szellemi „felforgatót” láttak benne; ahelyett, hogy üdvözölték volna a „szabadítót”, az első perctől fogva gúnyolták, elhallgattatására, sőt elpusztítására törtek.

A Valóságot és a hiteles próféciák bekövetkeztének „árát” ekkor még senki sem ismerte. Bár a GYERMEK születése, felnövekedése elé a világ ezernyi akadályt állított; majd nyilvános fellépése, igehirdetése, csodatételei idején már kifejezetten üldözték őt, sem a világi Hatalom (Heródes, Pilátus), sem a farizeusok, a zsidó főpapság nem tudta megakadályozni, hogy a virágvasárnapi diadalmas bevonulás végül is a maga idejében bekövetkezzék. Egyedül Jézus tudta („isteni” tisztánlátásával előre készült rá), hogy a zsidók pászka-ünnepe az ő életáldozatának napja lesz. Igyekezett tanítványait jóelőre felkészíteni az tragikus eseményekre: megmondta nekik, hogy elérkezett szenvedéseinek ideje, amikor is az Atya által rábízott feladatot (az emberiség megváltását) végre kell hajtania, s Jeruzsálemben mindaz beteljesedik, amit a próféták megjövendöltek az Emberfiáról. Az apostolokat lesújtották a szavai; de valójában nem is értették még, miről beszél; nem tudták elfogadni, hogy miért elkerülhetetlen az a rettenetes szenvedés, ami Mesterükre vár; s amelytől voltaképpen ő maga is iszonyodik. Jézus szavai mégis ráébresztették őket az elkövetkezendőkre, s így a diadalünnepbe már eleve némi fájdalom vegyült. Jézus lélekben folyamatosan imádkozott értük az isteni Atyához, „hogy erősítse meg őket kegyelmével, és világosítsa meg őket (...) hogy jobban megszilárduljon hitük abban, hogy én vagyok a megígért Messiás”. Az isteni Atya meg is tette, amit Egyszülött Fia kért; ő pedig – hálát adva az Atyának – magára vállalta „a föld minden keserűségét és szomorúságát, hogy ők vigasztalásban és erősítésben részesüljenek” – olvashatjuk a *Jézus benső élete* című füzetke 12. részében (Baij M. Cecília benedekrendi apátnő magán-kinyilatkoztatásai, PAX K. Esztergom; 1944; 2. kiadás 1981).

Atyjához mindössze egyetlen kérése volt életáldozata előestéjén: engedélyezze számára az önfeláldozó szeretet csodálatos szimbólumának: az *Oltáriszentség*nek a megalapítását. Mert „mit tesznek majd a lelkek, ha meg lesznek fosztva jelen-

léteemtől? hogyan lesznek képesek legyőzni ellenségeiket?” És ki fogja Fia helyett engesztelni az Atyát a bűnösök gonoszsága, Isten szidalmazása, vétkes tagadása miatt? „Ha a Földön maradok az Oltáriszentségben, te elégedett leszel, szeretetben részesülsz; a teremtmények pedig megvizsgáztatódnak – kérleli Atyját imájában. – De szükség van azért is arra, isteni Atyám, hogy a földön maradjak ebben a szentségben, hogy az emberek ne feledkezzenek el rólam és arról, amit értük tettem. Szükség van arra, hogy ez által a Szentség által minden nap felújítsák szenvedésem emlékét, és újból felajánljanak engem neked a lelkek üdvéért, s lecsillapítsák igazságos haragodat az isteni Törvény megszegői iránt”. Az ATYA végül is engedett Fia könyörgésének; bár azt mondta: „a világ nem érdemel meg egy ilyen ajándékot”. A FIÚ azonban, kinek szívében „a végtelen szeretet tüze égett, amelyet a sok gonoszság sem tudott kioltani”, mindennek ellenére kieszte Atyjától, hogy „a kenyér és bor színe alatt itt maradjon”. Elhatározta, „hogy ugyanazon az éjjelen”, amelyen az emberek az ő halálára törnek, megalapítja az Oltáriszentséget. Hálából felajánlotta az Atyának, hogy minden misén, engedelmességgel Isten szolgájának (az áldozatot végző papnak), azonnal alászáll az égből a lelke, „amikor a pap kimondja az átváltoztatás szavait a kenyér és a bor fölött”. Nem tekintve arra, hogy „a pap méltó-e vagy méltatlan, szent avagy bűnös: mindig készen álllok parancsára”. Ezt a szentséget „mindazok számára létesítem, akik odajárulnak, hogy magukhoz vegyék”, azaz a hívőknek. „Ez az étel, amint élet a jóknak, úgy kárhozat a bűnösöknek” („aki ugyanis súlyos bűnnel a lelkén veszi magához, az a halált veszi magához a bűn által, amelyet elkövet” – i. m.: 12 rész, 71–85. p.).

A három *szinoptikus evangélium* (Máté – Márk – Lukács) hitelesen feltárja Jézus, az Emberfia történeti jelenlétét, életének eseményeit, gyógyításait; nyilvános megszégyenítését, kivégzését; a Törvény (a TÓRA) paragrafusai alapján őt elítélő zsidó főpapok „racionális”, a hagyományhoz mereven ragaszkodó dogmatizmusát, hatalomféltését. János „gnosztikus” evangéliuma azonban szemléletében némileg eltér tőlük: ő nagyobb hangsúlyt helyez a Fiúban végbemenő lelki-szellemi (pneumatikus) folyamatokra; megmutatja, milyen iszonyatos távolság van a hétköznapi (emberi) gondolkodásmód és az isteni szféra értékrendje, irgalmas szeretete, a gyarló emberiséggel szembeni toleranciája, segítőkészsége között. Az Irgalom és a bűnbocsánat jegyében nekünk adatott Eucharisztia (az utolsó vacsora titokzatos „átváltató” gesztusa) lett a keresztény misztika központi mozzanata: Jézussal való Egységünk örökérvényű szimbóluma. Az apostolok később ebből merítették erőt az IGE terjesztéséhez; a nagy misztikusok pedig, akik kivétel nélkül fontosnak tartották a mindennapos szentáldozást, szentségimádást, többnyire csupán ez „égi manna” kegyelméből éltek.

A XX. században a lengyel misztikus Fausztina nővér személyesen is átélte az *Utolsó Vacsora* történetét. Egy kolostori Szentórán 1929-ben látomásban belépett

az Utolsó Vacsora termébe, s Jézus engedélyével szenttanúja lehetett magának az eredeti eseménynek (amely voltaképpen minden szentmisében megismétlődik spirituálisán). „Jézus az átváltoztatás előtt az égre emelte szemét, s Atyjával titokzatos párbeszédbe merült. Szemei lángoltak, arca fénylett, s fehér volt, mint a hó, egész alakja fenséges. Az átváltoztatás pillanatában megpihent, eltöltötte a Szeretet – az áldozat beteljesedett. Most már csak a halál külső szertartásának kellett végbemennie – a lényeg megtörtént az átváltoztatásban. Egész életemben nem éltem át ilyen mélységben ezt a titkot, mint ebben az esti imádás-órában” – írja Naplójában az apáca. (E jelenetet idézi meg Emmanuel Maillard nővér *Mária Medjugorjeban* című könyvében (2012) több más Jézussal való misztikus találkozás-élménnyel együtt; s maga is tanúságot tesz az eucharisztikus táplálék erejéről). Az ÚR teste az átváltoztatott szentostyában átjárja híveit, Igéivel és testével belülről átformálja őket, behatol tudatalatti világuk mélyébe, ahol Isten lakhelye van. S így a megújult hívek – megkapván mindazt a kegyelmet, boldogságot, ami Krisztus lényéből árad – odaadásukkal, hitükkel lassanként átalakítják magát az Egyházat is (hogy valóban Krisztus teste legyen!).

Az utolsó vacsorán, a zsidó Pászká-ünnepen, az áldozati húsvéti Bárány elfogyasztása után alapította tehát Jézus – áldozathozatala emlékére – a Szeretet és Öröm, a testvéri összetartozás szimbólumát: az Oltáriszentséget. „Vette a kenyeret és hálát adott, megtörte és adta a tanítványoknak, mondván: Vegyétek és egyétek; ez az én testem. Azután vette a poharat, hálát adott, s szólt: „Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, az új szövetség vére, mely sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára” (Mt 26, 26–29; Mk 14, 22–25; Lk 22, 14–20). János, aki talán legmélyebben ismerte Mesterét, szavait így jegyzi fel: „Bizony mondom nektek; aki befogadja azt, akit én küldök, engem fogad be; aki pedig engem fogad be, azt fogadja be, aki engem küldött” (Jn 13, 20). Júdásnak nyújtva a borba mártott falatot, szól: „Bizony mondom nektek, hogy közületek egy elárul engem”. Júdás elveszi a falatot, s távozik. Jézus pedig „végrendelkezik”: „Új parancsolatot adok nektek, hogy egymást szeressétek; amint én szerettelek titeket, ti is úgy szeressétek egymást. Arról ismeri meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek” (Jn 13, 21–35).

Aztán dicséretet énekelve elindult tanítványaival együtt az Olajfák hegyére. Még sok mindenről beszélt apostolainak, mintegy lélekben erősíteni akarván őket, hogy el tudják viselni a következő napok borzalmait – hiszen Ő mindent sejtett, pontosan ismerte a rá váró kínhalál körülményeit; de Isteni ÉNje nem riadt vissza az áldozattól. Tudta, hogy Atyja nem hagyja magára a szenvedésben („Aki engem látott, látta az Atyát” – „Az én Atyám házában sok hajlék van; ha nem így volna, megmondtam volna nektek” – „Ahová én megyek, oda ti nem jöhettek” / most még/ – de: „kérem az Atyát, és ő más Vigasztalót ad majd nektek, hogy ve-

letek maradjon mindörökre”. Tehát „ne nyugtalankodjék a ti szívetek és ne féljen” – „hallottátok: elmegyek és eljövök hozzátok”; „veletek vagyok a világ végezetéig”. – „Ha valamit kértek az én nevemben, én megcselekszem azt”. Szellemi-lelki hagyatéka: „Szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket” – „Békességet hagyok nektek; az én békességemet adom nektek” – „Aki hisz énbenem, az is cselekszi majd azokat a cselekedeteket, amelyeket és cselekszem, és nagyobbakat is cselekszik”). Csupa jól ismert mondás az evangéliumokból, amelyekkel igyekszik előkészíteni a tanítványokat az elkerülhetetlen borzalmak bekövetkeztére. Bár ő is tudja: ez emberileg lehetetlen – nem eléggé érettek még az elkövetkezendők megértéséhez. De bízik abban, hogy utólag majd világhosszág gyúl szívükben (Jn 14, 1–30).

Jézus tehát, halálára készülve, az Utolsó Vacsorán az eucharisztia alapításával lehetőséget teremtett minden Benne hívő számára az Atyával való kiengesztelésre, az Atyához való visszatérésre, s így a Teremtés eredeti céljának majdani megvalósulására. Önként és engedelmesen vállalta az Atya által rábízott feladatot: visszavezetni a „tékozló Fiú”-emberiséget az Atyai Házba. Vállalta, ami ezzel jár: iszonyatos megalázások sorozata; a hatalmukat féltő zsidó főpapok általi meghurcoltatás, gonosz gyilkosai gúnyolódásának, rászórt hazugság-áradatának türelmes elviselése. Mint valóságos áldozati Bárány, példát adott arra, hogyan kell / lehet? méltósággal és meg nem inogva, alázatos türelemmel, szelídséggel, de nem megalázkodva rágalmozói s bírái: a világi Hatalmasságok (Heródes, Pilátus) előtt, alávetni magát ellenségei kegyetlen és igazságtalan ítéletének. Magára véve a világ bűneit, szóltanul szenvedett és meghalt miattunk, értünk – „a világ életéért”.

„A legvégső határig elvitte az Isten iránti alázat eszméjét: a világba belépve letette saját dicsőségének képét”, kiüresítette magát, lemondva minden /isteni/ hatalmáról, alávetette magát a teremtményt lét törvényeinek, s karját kitarva a Teremtés felé, mintegy átölelte az egész emberiséget a Kereszten. Szolidaritást vállalva bűnös, bukott, önző és gyűlölködő, elidegenedett emberi állapotunkkal, meghalt értünk, hogy tettével „megtérésre szólítson minket (...) s újra a transzcendens életre irányítsa tekintetünket”, amelyet Isten szánt nekünk a Teremtéskor. „Ehhez azonban Krisztusnak magának is el kellett fogadnia a Kereszt misztériumát”, elviselnie a gyalázatos halálnemet, amellyel csak a legnagyobb gonosztevőket sújtották. „Nem Istennek volt szüksége arra, hogy megbékéljen és kiengesztelődjön velünk, hanem nekünk kellett ismét helyes kapcsolatba kerülnünk Istennel (...) mert letértünk a helyes útról”. Jézus tehát, az Atya kívánságának eleget téve, szabad akaratából önként feláldozva magát értünk, magára vállalta vétkeinket: a Bárány elvette a világ bűneit (Jn 1, 29), s kiengesztelte Teremtőjével a bűnbe alázuhant teremtményeket. „Mintegy óriási szivacsként magába szívta az összes emberi rosszat, amit a világ kezdete óta elkövettek az emberek, majd a végsőig

elnyűtten a saját emberségével összekapcsolva minket, eljuttatott abba a szereztől izzó kohóba, amely öröktől ott fénylik a Szentháromság szívében” (vö.: G. Collins OSB: *Krisztus kinyilvánult misztériuma* I. Bp. 2016; – *Krisztus megváltó művének misztériuma* című fejezet; 67–86. p.).

S ezáltal megnyitotta embertársai („testvérei”) előtt (ellenségei, gyilkosai előtt is!) az üdvösség útját: ha beismerik és mélyen megbánják vétkeiket (mint a „jobb lator”) – megmenekülnek. „mert nem azért küldte az Isten az ő Fiát a világra, hogy kárhóztassa a világot, hanem hogy megtartassék a világ általa” (Jn 3, 17). A Fiú irántunk táplált mélységes szeretetét bizonyítja, hogy *önként* vállalta a halált, hogy az Atyától eltávolodott emberiség – Őbenne, Őáltala – megismerhesse az Atya irántuk való szeretetét (feláldozza egyszülött fiát, hogy az emberiség megmenekülhessen az örök haláltól): „Atyám! én megismertettem velük a te nevedet, és ezután is megismertetem, hogy az a szeretet, amellyel engem szerettél, legyen bennük, és én is őbennük” (Jn 17, 26).

Hans Urs von Balthasar, a XX. század második felének egyik legjelentősebb keresztény teológusa, az előtte járó perszonalista és keresztényszocialista filozófus-nemzedék tagjainak (Martin Buber, Franz Ebner) felismeréseire hivatkozva hangsúlyozza: csakis „az Abszolút Szeretetben, Krisztusban” (mint a Lét kozmikus centrumában) találkozhat és folytathat párbeszédet egymással ember és ember (TE és ÉN). Isten szemében „mindannyian tévelygők – bűnösök voltunk, vagyunk és leszünk’ nincs mit egymás szemére vetnünk. De bűneink „Krisztus keresztjén eltörlődtek”, tehát „egymásban Krisztus igaz voltát kell szemlélnünk. Csakis Krisztus szenvedéstörténetének színe előtt ismerhetjük fel, mennyire bűnösök vagyunk mindannyian”, s hogy „milyen alávaló, önző háritással menekülünk bűnös mivoltunk beismerése elől”, könnyedén elfogadva, hogy „Krisztus átvállalta tőlünk s viseli bűneink terhét” (mind a mai napig szenvedve gonoszságainktól s kegyelmének elutasításától az Oltári-szentségben). S mi, akik „Isten számára csakis Krisztusban, Krisztuson keresztül létezőnk”, még csak hálásak se vagyunk ezért. „Először mi vagyunk Krisztusban, aztán Krisztus van mibennünk: szeretete az Atya iránt bennünk ébred válaszra a kegyelem által”. Hiszen „az ember az önmagán túlira: az Abszolútumra rendeltetett: a Szeretet a legbensejében veszi birtokba őt” – s egyszercsak váratlanul felismeri, megérti (mint egykor a tanítványok): mit tett Krisztus érte (is), mindannyiunkért. S akkor felébred benne a bűnbánat: visszatér az Atyai Házba. S elfogadja végre a KERESZTet – mint az emberi élet elkerülhetetlen velejáróját.

A KERESZT tehát az Abszolút Szeretet jele: „ebben a jelben ragyog fel a LÉT”. Isten nyelve, amellyel megszólít mindnyájunkat, hogy az Ő világosságában lépünk be saját világunkba: találjuk meg önanonosságunkat, küldetésünket – s így nyílunk meg mások felé: azaz térjünk meg („a felébredt ember: válasz Isten sze-

retetére”). „A véges lényeknek bele kell tanulniuk az önfeláldozó és továbbajándékozó Szeretet formáiba, amelyek a Krisztussal való eggyéválás titkát őrzik” („Már nem én élek, hanem Krisztus él bennem” – Gál 2, 20). A keresztény ember tehát embertársában találkozik Krisztussal: közösen vagyunk Benne, a Szeretet harmas-egy párbeszédében – „együttlészetünk Istennel”. Az Újszövetség: „a Szeretet harca a bűnös emberrel, a bűnös ember megtéréséért”. Urs von Balthasar nagyon komolyan figyelmeztet arra, hogy „csakis a bűn, meg nem gyónt bűneink zárhatnak el bennünket Istentől (és embertársainktól)”. Ezért teszi Isten – figyelmeztetésül – vállunkra a Keresztet: az elé helyezett kőben megbotló, a rámért szenvedés súlya alatt elgondolkodó ember felismeri önzését, tévedéseit, megérti Krisztus értünk vállalt áldozatának mélységét, s a kereszthordás közben képessé válik a mások iránti részvételre, jóindulatra, együttérzésre – esetleg mások szenvedésének elhordozására, az irgalmasság cselekedeteire is. „Aki hisz az isteni Szeretet mindenhatóságában, abban a Kereszt megnyitja az embertársai iránti szeretet képességét és felelősségét” (ez a „szentté válás” alapja). „De tudnunk kell: az emberi szeretet soha nem emelkedhet fel az Abszolút Szeretethez, amelyet se felfogni nem tudunk, se méltóképpen válaszolni rá” (vö. Hans Urs v. Balthasar: *Csak a Szeretet hiteles*. In: *A szeretetről*, Vigilia Könyvek, Bp. 1987).

A Kereszt misztériuma rávilágít arra, hogy Krisztus megváltó áldozata ellenére „mennyre súlyos mindmáig az emberiség helyzete” – hangoztatja G. Collins bencés teológus is. – A FIÚ-Isten alászállt a mi emberi poklunkba, hogy megmentsen bennünket – s mi, bűnösök, elutasítjuk, vagy egyszerűen tagadjuk a megváltás tényét. Az Istenfiú, aki „az emberi igazságtalanság áldozatává vált” értünk, s megmentésünkért szeretetből vállalta, elviselte a leggyötrelmesebb kínhalált, utolsó leheletével is ránk, bűnös embereire gondolt, s kérlelte az Atyát: „bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek” (Lk 23, 34). Ő, aki szabad elhatározásából az Atya akaratának alávetve magát, mindhalálig tartó engedelmisségével feloldotta Isten és az emberiség közötti távolságot, átlépett a szakadékon, amely a bűnbeeséssel létrejött. És ezzel a tetteivel végbevitte egyszer s mindenkorra a megváltás misztériumát: minden egyes ember számára felkínálta a személyes megváltás lehetőségét. Aki bűneit megbánva, saját keresztjét felvállalva, visszatér az Atyához, s eredeti állapotát (a tisztaság, engedelmisség, a „szentháromságos Szeretet” jegyében) Isten kegyelméből helyreállítja, bűnbocsánatban részesül. „A bűneset óta először és utoljára volt olyan ember a Földön, aki (...) tökéletes összhangban élt Isten akaratával. Engedelmisségével eltörölte engedetlenségünket, alázatával meghódította önhitt büszkeségünket, és bocsánatát léptette makacságunk helyébe”. Nem mások helyett szenvedte el a „megérdemelt” büntetést; hanem önként, szabadon, hogy „kiengesztelje” Atyját a tévúton járó emberiséggel (vö.: Collins u.o.).

Haláltusájában mégis magára maradt – egy pillanatra mintha úgy érezte volna: Atyja sincs vele („Eloi, eloi, lamma sabaktani!” (J. 15, 34). Jelenits István, piarista szerzetes-tanár írja: „Úgy szól az Atyához, mint akire nemcsak valami szokatlan szenvedés szakadt, hanem bensőleg is megfosztatott Isten közelségének boldog, megkönnyítő érzésétől. Mintha Isten azért hagyta volna magára őt ezekben a percekben, hogy ne csak testi fájdalmainkban, gyöngeségeinkben osztozzék, hanem átélje az Isten vigasztaló szeretetétől megfosztott emberek árvaságát. Így kellett osztoznia a magányosak, elhagyatottak érzésvilágával, az emberi sors minden reménytelenségét, keserűségét megtapasztalva. Így válhatott valóban *mindenki megváltójává*. Sorsát megadással viselte: „Atyám, kezedbe teszem le az én lelke-met” (Lk 23, 44-46 – „Elvégeztetett! Aztán lehajtotta fejét és kilehelte lelkét” (Jn 18, 30). (Vö. Jelenits István: *Jézus hét utolsó szava*. In: *Hét szó a kereszten*, Új Ember K. Bp. 2016.)

Jézus Krisztus tehát emberi énjének feláldozásával, kereszthalálával megpecsételte és helyreállította Isten és az ember(iség) (Teremtő és teremtményei) közötti, soha el nem évülő kapcsolatot; és ezzel nyilvánvalóvá tette, hogy valóban Ő a várva várt Messiás, az ATYA szeretett FIA. A büntelen Emberfia, aki megjelenítette és haláláig képviselte a Teremtéskor Isten által megáldott emberi Képmást (Adam Kadmont); Istentől áldottan visszanyerte az eredeti emberi ARC-ot. Ezért Ő a Második Ádám, akivel új Teremtés kezdődött. Legyőzte a test(iség) uralmát az ember fölött a LOGOSZ által, önként vállalva a test halálát s a szellem diadalát. Hidat épített a szakadék partjai közé, amely az embert Istentől elválasztotta, s nyilvánvalóvá tette a bűnösök számára az Atya Szeretetét és Irgalmát.

Szent Maximosz Hitvalló (korai) egyházatya (*Isten a Szeretet* című művében) írja: a Logosz „megszünteti a bennünket családul hatalmában tartó gonosz lélek uralmát”: a test vágyainak legyőzése által diadalmaskodik fölötte. így a test, amely korábban a halál rabja lett, maga ejtette rabságba fogvatartóját: természetes halála által megrontva annak életét, „olyan méreggé vált a Gonosz számára, melynek hatására az kihányta mindazokat, akiket – elnyelve a halál uraként – hatalmában tartott. „Így élesztette föl az egész természetet kovászként az Élet feltámadására” a szent Logosz. „Hiszen elsősorban ezért az életért válik Isten létére emberré az Ige (...) és ezért vállalja önként a testi halált” (idézi: G. Collins i. m. 235. p. 80. jegyzet). Megváltásunk titka tehát az Ő Keresztjében rejlik. Amikor haláltusája végén, fejét lehajtva kilehelte lelkét, a pogány százados, aki megnyitotta oldalát, amelyből vér és víz fakadt, felkiáltott: „Ez az ember valóban Isten fia volt!” (Márk 15, 39).

S az egész haláltusáját vele együtt végigszenvedő Mater Dolorosa, Mária, a „kegyelemmel teljes” Hétfájdalmú Szűzanya, aki egykoron oly boldog megadással fogadta az angyali üdvözlést, s vállalta Istenanyai sorsát („Fiat voluntas tua!”), most érti meg teljes mélységében az agg Simeon próféta jóslatát (amelyet a Jeru-

zsálem! Templomban Fia bemutatásakor kapott): „Az üdvösség és megváltás érkezett ezzel a gyermekkel közénk. O sokak romlására és sokak feltámadására lesz Izraelben: JEL lesz, amelynek ellene mondanak. A Te lelked is 7 tőr járja át, hogy kiderüljenek sokait titkos gondolatai” (Lk 2, 22–37).

A Kálvária-út gyötrelmeinek végigkísérése, Szent Fia megostorozása, arcán a töviskorona alatt vére hullása, keresztre feszítése, kínhalála, majd a keresztről levett holttest átölelése (Michelangelo: *Piéta*), s végül a sírbatétel a legnagyobb próbatétel volt az Anya számára; szívét a fájdalom töre járta át, s maga is szinte belehalt az iszonyú szenvedésbe. Hite „tűzpróbán” megy keresztül; de állja a próbát, „Szent Fiát” lelke könnyeivel siratva (*Stabat Mater*). Így lett ő a Mártírok Királynője (*Regina Martyrum*). Az átélt gyötrelmek s Fia utolsó rendelkezése, mellyel Anyját és János Apostolt egymásra bízta („Íme, a Te fiad!” – „Íme a Te Anyád!”) lelkében egy magasabbrendű anyai hivatást ébresztett: a tanítványok, a hívők, a szenvedők felé kitérve szívét, gyermekévé fogadta mindazokat, akik Fiához tartoztak. Az együtt-szenvedés Fiával (*Compassio cum Christo*) együttérzést, részvétet ébresztett benne a világ elesettjei, kivetettjei, nyomorgói iránt, s – ahogy a XI. századi nagy misztikus, Clairveauxi Szent Bernát mondta – így lett Ő a „bűnösök menedéke”, szenvedők vigasztalója, megmentője, mindnyájunk Édesanyja, lelki Patrónája: imáival, segítségnyújtásával közvetítői, „társ-megváltói” szerepet kapott az ÉGben Szent Fia mellett.

Mikor Jézus fejét lehajtva, kilehelte lelkét, felragyogott benne, fölötte a természetfeletti Szeretet fénye. A farizeusok, főpapok elképedve látták: halálakor a jeruzsálemi templomban a Szentek Szentje: a szentély kárpítja tetejétől aljáig kettéhasadt, annak jeléül, hogy a zsidó főpapság ideje lejárt. Krisztus, mint az új Főpap, a várva várt Messiás, átvette hatalmát: „nem kézzel csinált szentélybe, az igazinak puszta másolatába ment be Krisztus, hanem magába a Mennybe, hogy most Isten színe előtt megjelenjék értünk” (Zsid 9, 24). S ezzel új korszak kezdődött az emberiség történetében. Az Atya dicsfénybe vonta Fiát a tanítványok, az emberek, az ellenségei előtt; visszaemelte Őt az enyészetből az isteni Hármasságba, hogy harmadnapon feltámadjon és örökké éljen a Mennyben, elfoglalva helyét Atyja jobbján. Ugyanakkor velünk maradt a szentáldozásban, átváltoztatott testével és vérével (két szín alatt) táplálva bennünket, hogy Szent Lelkét folyamatosan árasztva ránk az Oltáriszentségben, valóságosan átformálja életünk. S mi „Lélekben és Igazságban imádjuk ŐT” (Jn 4, 24).

Jézus Krisztus tehát szent lelkét kilehelve a Kereszten, új dimenzióba emelte az emberi életet. Lehetővé tette, hogy mi is a Szentlélek sugárzásában éljünk. Ez az egész világtörténelmet átható *kozmoszus esemény*: az emberiség belépése Krisztus megdicsőülésének misztériumába, végérvényesen megváltoztatta az emberi élet távlatait: ha Ő győzelmet aratott a halál felett, akkor nekünk – követőinek

– szintén örök életünk van. Ő, az Új Ádám, aki mindhalálíg kitartó engedelmességével kiengesztelte Istent, jóvátéve „Ádám vétkét”, áttörte az emberi lét bezárt burkát, átlépett az emberfölötti emberiség szférájába, s magával vitte az Atyához a mi emberségünket” („Ti Krisztuséi vagytok, Krisztus pedig Istené” (1Kor 3, 23). Vagyis életünk Krisztus által el van Istenben rejtve – ami majd az Utolsó Nap dicsőségében felragyog”(ez a Történelem ÓMEGA-pontja). Fejlődésünk tehát a halálunk után, a lélek spirituális útján folytatódik; mígnem „hasonlóak leszünk Hozzá – ti. Jézus Krisztushoz – s látni fogjuk Őt színről színre” (1Jn 3,2).

De már itt a földi életünkben is személyes kapcsolatba léphetünk Vele a szent-áldozásban, megismerhetjük irgalmát, megbocsátó kegyelmét. Megtapasztalhatjuk, hogy „Isten Országáa bennünk van” – ne a világban, a világi javakban, élvezetekben keressük azt. A Vele való folyamatos párbeszédben feltárulnak előttünk Isten titkai. Hiszen köztünk, velünk maradt, jelenvalóságát Ő maga tette nyilvánvalóvá tanítványai számára. *Feltámadása után*, húsvét vasárnap hajnalán megjelent pneumatikus (átszellemült) testében Mária Magdolnának, s az üres sírhoz igyekvő Péter és János apostolnak, majd az emmauszi tanítványoknak is. Este pedig az Utolsó Vacsora termében összegyűlt apostolai közé betoppanva „Békesség Nektek!” köszöntéssel, *újra/ velük vacsorázott*. Majd rájuk lehelve a Szent Lelket (Jn 20, 22), a zárt ajtón keresztül távozott. A szomorúságba és fájdalmas gyászba süppedt tanítványok lelkében minden megváltozott: most már feltétel nélkül hittek benne, hiszen valóra váltotta „ígéretét”.

Ő, a Feltámadott, az Eucharishtiában valóban örökre velünk maradt, hogy a szentostyával táplálva bennünket, nekünk is Örök Életünk lehessen. Még „hitetlen Tamás” is, aki a következő találkozáskor az ÚR sebeit érintve megbizonyosodott arról, hogy Mesterüket látja, boldogan kiáltott fel: „Én Uram, én Istenem!” Galileában a tanítványok körében megjelenve pedig így buzdította őket: „Nekem adatott minden hatalom mennyen és földön”. Menjetek el azért, tegyetek tanítványokká minden népet. Kereszteljétek meg őket az Atyának, a Fiúnak és a Szent Léleknek a nevében, és tanítsátok őket, hogy tartsák meg mindazt, amit én parancsoltam nektek. Íme, én veletek vagyok minden nap a világ végezetéig (Mt 28, 16–20). Vagyis hatalmat adott nekik arra, hogy az egész világon hirdessék a Jó Hírt, miszerint az emberiség visszavonhatatlanul és végérvényesen kiengesztelődött Istennel (Gal 1,1; 2Kor 5,10). A kiengesztelődést és megbékélést maga Isten kezdeményezte, aki „szabadon bele-bocsátkozott abba a szakadékba”, amelyet az ember hozott létre „Isten és ember között”; s „Krisztusban megbékéltette magával a világot”, s „ránk bízta a megbékéltetés ígését”. Ezért „ha valaki Krisztusban van, új teremtmény az. A régiek elmúltak; íme újjá lett minden”. „Krisztusért kérünk hát benneteket: békéljétek meg az Istennel. Mert az, aki bűnt nem ismert, bűnné tette magát érettünk, hogy mi Isten igazsága legyünk Őbenne” (2Kor 5, 17–21)

A feltámadás visszamenőleg „igazolta” tehát Jézus Golgota-útjának, kereszthalálának dicsőségét: Isten Fiaként így nyitott utat keresztje által előttünk az (örök) Élet felé. Felment „Isten életének erejébe”, hogy „szószólónk legyen az Atyánál”: engesztelje Öt „a mi bűneinkért és az egész világ bűneiért” (1 Jn 2, 1–2). Halála erőt sugárzott a tanítványok felé (sugároz ránk is mindmáig); hiszen mindannyian Isten erejéből, kegyelméből élünk, Krisztus „személyes uralmának életterében”. Ugyanis „amint Ádámban mindenki meghal, úgy Krisztusban mindenki életre kel” (1 Kor 15, 22); és aki élteben követte Öt, az – hite által megigazulva – feltámadásában is részesül. Hiszen megmondta: „Én vagyok az első és az utolsó és az élő. Meghaltam, lám, mégis élek, örökké. Nálam van a halálnak és az alvilágnak a kulcsa” (Jel 1, 17–18).

Feltámadása utáni pneumatikus testében 40 napig még tanítványai és édesanyja körében maradt, meg-megjelenve köztük, sok mindenre tanítva őket; ők pedig hallgatták és követték tanításait, megértve végre és elfogadva a KERESZT titkát (saját sorsukban is). Az Apostolok Cselekedeteiben (1, 1–7) tanúságot tesznek erről a titokzatos időszakról – mint belső érlelődésük, feladatvállalásuk örömteli folyamatáról. Mária és a többi asszony is velük maradt, s együtt imádkoztak. Várva a Szentlélek kitöltetésére, amit Jézus megígért nekik...